

Twee proefdierdeskundigen aan het woord

Twee verhalen van proefdierdeskundigen die nu werkzaam zijn binnen een IvD, over de ontwikkeling van proefdierdeskundige toen naar de IvD-situatie nu. Eerst Henriëtte Griffioen (IvD-AMC) en als tweede Nanneke van der Wal (IvD-KNAW).

Henriette Griffioen
IvD-AMC

Afbeelding 1. Een proefdierkundige is van alle (dieren)markten thuis.

Instanties voor Dierenwelzijn vervangen proefdierdeskundigen: een mooie ontwikkeling

Sinds 1985 heeft Nederland een Wet op de dierproeven waarin, voor instellingen die een vergunning hebben om dierproeven te mogen uitvoeren, een toezichthouder op het welzijn van dieren wordt aangegeven. Daarmee werd een veelzijdige functie van 'proefdierdeskundige' gecreëerd, die in het begin bij de meeste instellingen werd ingevuld door één persoon met een veterinaire, biologische of geneeskundige achtergrond. Een postdoctorale opleiding werd samengesteld om deze proefdierdeskundigen goed voor te bereiden op deze gespecialiseerde taak.

Na mijn HBO medisch microbiologie en klinisch chemisch, gevolgd door de studie medisch biologie en promotie, werd ik in 1993 aangesteld als proefdierdeskundige op het AMC. De eerste jaren had ik gedurende de postdoctorale opleiding een inspirerende mentor, Chris Pool. In alle daaropvolgende jaren heb ik met een groot aantal proefdierdeskundigen intercollegiaal overleg gehad, om zo proefdierkundige zaken te bespreken en af te stemmen.

In de loop van de jaren werd de functie meer en meer uitgebreid en werden er bij vergunninghouders met veel dierproeven zelfs meerdere proefdierdeskundigen aangesteld, inclusief administratieve ondersteuning. Op het AMC werd in 1996 Wouter Florijn mijn collega en na het afronden van zijn postdoctorale opleiding tot proefdierdeskundige, kreeg ook hij meer en meer proefdierkundige taken. Hoewel proefdierdeskundigen veel ballen in de lucht hielden, vielen er zeker ook een paar op de grond.

Met de Directive 2010/63/EU is in art. 26 en 27 een Instantie voor Dierenwelzijn (IvD) in het leven geroepen en is het toezicht op dierenwelzijn in alle Europese landen een wettelijk verplichte taak geworden. Dit was een grote stap vooruit. In de herziene wet van 18 december 2014 is ook in Nederland een IvD aangegeven. Een taak die niet ingevuld kan worden door één persoon, maar zeker meerdere deskundigen nodig heeft, om gezamenlijk te zorgen voor verantwoord proef-dieronderzoek binnen de mogelijkheden van de wet.

In de Directive art. 27 wordt een minimale samenstelling van de IvD aangegeven met een toezichthouder en wetenschapper. De toezichthouder is o.a. verantwoordelijk voor het welzijn van de dieren, de wetenschapper draagt er o.a. zorg voor dat projecten worden uitgevoerd in overeenstemming met de verleende vergunning. Daarnaast is in art. 25 van de Directive een aangewezen dierenarts aangegeven, die de rol heeft van adviseur op het gebied van welzijn en veterinaire handelingen. Deze ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat de taken die de proefdierdeskundigen in het verleden alleen vervulden, nu worden gedragen door meerdere deskundigen. Een grote professionele vooruitgang!

Bij veel instellingen zijn momenteel meer IvD-leden aangesteld dan de minimale wettelijke verplichting. Zo kan er tegenwoordig meer tijd worden besteed aan het opvolgen van de ontwikkelingen en de resultaten van projecten. Er is op deze wijze meer aandacht voor een verantwoorde proefopzet, implementatie van 3V-alternatieven, adviezen over pijnbestrijding en anesthesie, de postoperatieve zorg en de fok en huisvesting van dieren.

Ook bij het AMC is een IvD samengesteld, die naast de proefdierdeskundigen bestaat uit een onderzoeker, een vanuit de dierfaciliteit deskundige op het gebied van biotechniek, huisvesting en verzorging, een researchanalist en een aangewezen dierenarts. De IvD wordt ondersteund door een secretaresse. Daarmee kunnen de taken van de IvD, die voorheen bij Wouter en mij lagen, veel beter vervuld worden. Natuurlijk vragen beslissingen genomen met meerdere mensen meer overleg, maar de beslissingen zijn bredere gedragen en hebben meer gewicht in de organisatie. Verder is de IvD intensiever betrokken en aanwezig bij de uitvoer van dierproeven en de afwijkingen die worden gezien bij de dagelijkse controle van dieren.

Nog een positieve ontwikkeling is dat in de Directive (art. 24.1.c.) expliciet aandacht is voor de competenties van mensen die met dieren werken. Deze medewerkers moeten niet alleen bevoegd zijn, maar ook aantoonbaar bekwaam en zich hun leven lang blijven ontwikkelen. Om dit te bereiken moet een vergunninghouder een of meerdere personen in dienst hebben, die ervoor moeten zorgen dat personeelsleden voldoende geschoold en bekwaam zijn en voortdurend worden opgeleid. Medewerkers die nog niet over de specifieke competenties beschikken, staan onder toezicht, totdat zij het bewijs van de vereiste bekwaamheid hebben geleverd. Deze toezichthouders van competenties zijn bij de ene instelling opgenomen binnen de IvD en bij de andere instelling naast de IvD aangesteld. De toets van bekwaamheid en voortdurende opleiding heeft nog zeker niet bij alle instellingen een uitgerijpte status, zo ook bij het AMC. Er is nog voldoende werk aan de winkel om deze in de wet vastgelegde eis vorm te geven in de praktijk en te werken aan verfijning.

Extern toezicht door de jaren heen: samen verantwoordelijk voor dierenwelzijn

Er is heel veel veranderd in ruim 35 jaar en het wordt steeds professioneler. Wat ik mij herinner van zo'n 30 jaar geleden, zijn de jaarlijkse bijeenkomsten van de proefdierdeskundigen en de inspecteurs van toen nog de Veterinaire Hoofdingspectie (VHI). Paul de Greeve, de hoofdinspecteur, sprak ons als hoofdmeester of misschien als een voetbalcoach luid toe, staand op een verhoging en met gespreide armen. "Mensen, dit vraag de Wet van ons, hoe gaan we hiermee om en wat kunnen we samen hiervan allemaal waarmaken". Na veel gekakel kwam er dan een besluit, wat Rita From, ook van de VHI, heel duidelijk verwoordde in de knalgele A4tjes, die we regelmatig opgestuurd kregen en die wij allemaal bewaarden en gebruikten als handleiding.

Nanneke van der Wal
IvD-KNAW

Afbeelding 3.
Taak van de proefdierdeskundige of artikel
13f3a is ook het bijwonen van (veld)proeven.

Een van de twee jaarlijkse bijeenkomsten van de proefdierdeskundigen was op uitnodiging bij een van de vergunninghouders. Dit was onze 'education permanente'. We konden bij elkaar in de keuken kijken, ervan leren en inspiratie opdoen om zo de huisvesting of uitvoering van experimenten bij onze eigen vergunninghouder te verbeteren. Ook toen moesten we de jaarlijkse registratie proefdieren en dierproeven op tijd inleveren. Als je de eerste was dat jaar, dan kreeg je een fles wijn, een positieve beloning, die ook in gedragstesten met proefdieren vaak wordt toegepast.

Er kwamen jaarlijks nieuwe proefdierdeskundigen bij. Ze mochten zichzelf voorstellen tijdens onze bijeenkomsten en kregen allemaal een warm applaus wanneer na een of twee jaar hun opleiding tot proefdierdeskundige was afgerond.

Alle bijeenkomsten werden afgesloten met een borrel met bitterballen. Daarover gesproken, de inspecties verliepen vroeger informeler. Dat is meer en meer formeler geworden, zeker na de overgang van het ministerie van Volksgezondheid naar LNV en de NVWA. De NVWA is ook nu hard bezig met een verdere professionalisering.

Ik heb goede herinneringen aan de inspecties met Reinder Hoenderken. Het eindgesprek vond regelmatig plaats in een bruin café of restaurant in de buurt van de vergunninghouder. Onder het genot van een jenever of ander lekker drankje werden dan steevast twee kroketten genuttigd. Daarnaast werd op kritische wijze een inspectielijst ingevuld en belangrijke items van de inspectie besproken. Daarna gingen we over op het bespreken van andere onderwerpen, zoals kippen en oude Volvo's. Ik heb de eer gehad een keer de allerduurste kroketten die maar mogelijk waren met Reinder te mogen eten en eerlijk is eerlijk, ze waren voortreffelijk. Wij hebben thuis inmiddels ook een uitstekend rijdende Volvo Amazon en daar kan ik werkelijk ook uren over praten, maar dat valt buiten dit stukje over een terugblik op het verleden. Henriëtte heeft prachtig geschetst hoe wij vanaf de kleuterjaren zijn gegroeid tot een volwassen organisatie en ook al denk ik dan met weemoed terug aan vroeger, ik ben ook wel heel benieuwd hoe het vanaf nu in Nederland de proefdieren en dierproeven vergaat. Ik heb hoge verwachtingen van de implementatie van de Culture of Care, die werkelijk alle betrokkenen een stem geeft. Hiermee wordt wellicht ons ultieme doel en streven, het continu verbeteren van het welzijn van het dier, bereikt.